

Innst. 173 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:3 S (2012–2013)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe og Elisabeth Røbekk Nørve om nye initiativ for å løfte yrkesfagene

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen sørge for at forskrifts-endringen om yrkesretting av fellesfagene på yrkesfaglige utdanningsprogram følges opp av skolene og skoleeierne slik at elevene får mer yrkesrelevant undervisning i fellesfagene.
2. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at erfarne fagfolk får mulighet til å skaffe seg pedagogisk tilleggskompetanse og utdanne seg til lærere i yrkesfag.
3. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til mer ambisiøse måltall for offentlige virksomheter inntak av lærlinger og trappe opp tilskuddet til lærebedriftene.
4. Stortinget ber regjeringen legge til rette for tidligere fornyet eksamen i alle fag i videregående opplæring i hele landet.
5. Stortinget ber regjeringen gå i dialog med fylkeskommunene for å redusere antall studieplasser på Vg3-påbygningsåret, vurdere opptakskrav og parallelt trappe opp innsatsen for å skaffe nok lære-plasser.
6. Stortinget ber regjeringen avvikle ordningen med Vg3 i skole som alternativ til læretid, og erstatte

den med et toårig løp med kombinasjon skole og utplassering i bedrift for de som ikke får lære-plass. Fylkeskommunene gis frihet til å utforme lokale alternativer til denne modellen.

7. Stortinget ber regjeringen ta initiativ for mer effektiv formidling av lærlingeplasser på tvers av fylkesgrenser.
8. Stortinget ber regjeringen stimulere til at elever i hele landet kan få tilbud om tekniske og allmenne fag (TAF).
9. Stortinget ber regjeringen sørge for at elevene på yrkesfaglige program får opplæring i bruk av relevante verktøy.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tor Bremer, Svein Gjelseth, Stine Renate Håheim, Truls Wickholm, Karin Yrvin og lederen Marianne Aasen, fra Fremskrittspartiet, Mette Hanekamhaug, Tord Lien og Bente Thorsen, fra Høyre, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg og Henning Warloe, fra Sosialistisk Venstreparti, Mari Lund Arne, fra Senterpartiet, Anne Tingelstad Wøien, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen, og fra Venstre, Ola Elvestuen, viser til representantforslaget.

Komiteen viser til kunnskapsminister Kristin Halvorsens kommentarer til forslaget i brev 17. oktober 2012, der det framgår at flere av de forslag som framsettes i representantforslaget, allerede er ivarettatt gjennom ulike tiltak. Andre tiltak vil bli vurdert våren 2013 i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om Kunnskapsløftet.

Komiteen imøteser den kommende stortingsmeldingen der videregående opplæring vil bli drøftet i sin fulle bredde med bakgrunn i evalueringen av Kunnskapsløftet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener endringene som foreslås i representantforslaget krever en helhetlig vurdering, og finner det ikke hensiktsmessig å realitetsbehandle disse forslagene nå.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener ambisjonen må være at ungdom som begynner på en yrkesfaglig utdanning, fullfører denne. Dessverre møter mange elever på yrkesfag mange hindre på veien mot et fagbrev. Frafall er et betydelig problem på yrkesfaglige utdanningsprogram. Norsk arbeidsliv etterspør faglært arbeidskraft, og derfor er den lave gjennomføringsgraden på yrkesfag urovekkende. Disse medlemmer registrerer at statsråden i sitt svar 17. oktober 2012 til komiteen mener regjeringen allerede gjør mye på dette feltet. Disse medlemmer mener imidlertid regjeringen ikke gjør nok for å gi yrkesfagene den status utdanningen fortjener.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det har vært et uttalt ønske over tid at innholdet og undervisningen i fellesfagene må yrkesrettes mer. Disse medlemmer viser til representantforslaget der det understrekes at mange skoler ikke følger opp forskriftsendringen om yrkesretting i fellesfagene. Dette understreker bare at det er nødvendig å sørge for at denne endringen følges opp på skolene. Disse medlemmer kan ikke se at statsrådets svar viser at dette er noe departementet tar tak i.

På bakgrunn av dette fremmer disse medlemmer forslag 1 i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at forskriftsendringen om yrkesretting av fellesfagene på yrkesfaglige utdanningsprogram følges opp av skolene og skoleeierne slik at elevene får mer yrkesrelevant undervisning i fellesfagene.»

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet viser til forslag 1. Disse medlemmer finner det viktig å heve yrkesfagenes status. Det skal ikke sees på som et alternativ for de som gjerne kalles «teorisvake» i skolen, men skal være en karrierevei som er like anerkjent. Disse medlemmer mener det er viktig å anerkjenne teoriens betydning også i disse studieretningene, og ønsker ikke å

havne i en situasjon hvor denne svekkes. De teoretiske kravene er like store på yrkesfaglige retninger som på studiespesialiserende, det er abstraksjonsnivået som er annerledes.

Disse medlemmer deler forslagsstillernes oppfatning om at den teorien det undervises i på yrkesfag, i større grad må tilpasses den aktuelle studieretning slik at den både blir mer relevant og interessant for elevene. Men samtidig byr dette på en stor utfordring, all den tid de ulike yrkesfaglige studieprogrammene er svært forskjellige innenfor samme linje. På restaurant- og matfag er elever som ønsker å for eksempel, studere til kjøttskjærer, konditor, servertør og kokk samlet på førsteåret. En yrkesretting av fellesfagene vil her bli vanskelig. Disse medlemmer viser derfor til sitt representantforslag om spising av Vg1-tilbudet nettopp for å kunne muliggjøre mer yrkesretting av undervisningen, jf. Dokument 8:83 S (2011–2012). Disse medlemmer viser her til den varslede stortingsmeldingen som vil omtale hele yrkesutdanningen og se på hvordan en eventuell omlegging vil påvirke et slikt forslag.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at det å rekruttere nok kompetente lærere er en viktig del av arbeidet med å løfte yrkesfagene. Mange yrkesutøvere besitter verdifull kompetanse de kan dele med elevene. Å bygge ned barrierene mellom arbeidsliv og skole vil gjøre elevene bedre forberedt til det arbeidslivet som venter dem. Disse medlemmer mener det er hensiktsmessig å legge bedre til rette for at erfarne fagfolk kan få mulighet til å ta pedagogisk utdanning for å kunne undervise. I tillegg bør det utvikles gode hospiteringsordninger.

På bakgrunn av dette fremmer disse medlemmer forslag 2 i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at erfarne fagfolk får mulighet til å skaffe seg pedagogisk tilleggskompetanse og utdanne seg til lærere i yrkesfag.»

Disse medlemmer vil påpeke at statlige virksomheter har et stort potensial til å ta inn flere lærlinger. Regjeringens ambisjoner i Samfunnskontrakten er for defensive. Det er anslagsvis 145 000 arbeidsplasser i statlige virksomheter, mens det er totalt ca. 800 lærlinger i sektoren. En økning på 20 pst. er ikke mye, tatt i betraktning dagens nivå. Forsvaret er et eksempel til etterfølgelse for andre statlige virksomheter.

På bakgrunn av dette fremmer disse medlemmer forslag 3 i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til mer ambisiøse måltall for offentlige virksomheters inntak av lærlinger og trappe opp tilskuddet til lærebedrifterne.»

Komiteens medlemmer fra Høyre viser i den forbindelse til Høyres alternative statsbudsjett for 2013 der det ble foreslått å øke tilskuddet til virksomheter som tar inn nye lærlinger. Disse medlemmer har merket seg at regjeringen har besluttet å opprette et statlig opplæringskontor på Østlandet. Dette er et skritt i riktig retning, men skal dette tiltaket ha noen merkbar effekt, må kontoret få hele landet som nedslagsfelt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre er positive til at Troms fylkeskommune har fått igangsette et forsøk med tidligere fornyet eksamen i matematikk, men ser ingen grunn til at denne ordningen kun skal gjelde elever i Troms og kun i matematikk. Tvert imot bør elever over hele landet få anledning til å gå opp til tidligere fornyet eksamen, og ordningen bør gjelde alle fag. Muligheten til å gå opp til tidligere fornyet eksamen betyr mye for de elevene det angår, og disse medlemmer mener i dette tilfellet at systemet må tilpasse seg elevene og ikke omvendt.

På bakgrunn av dette fremmer disse medlemmer forslag 4 i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for tidligere fornyet eksamen i alle fag i videregående opplæring i hele landet.»

Når det gjelder forslag 5, deler komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti forslagsstillernes ønske om at de som ønsker det skal få lærlingplass. Samtidig mener disse medlemmer at muligheten for Vg3-påbyggingsåret er et viktig tilbud som bør bestå i skolen, og deler ikke forslagsstillernes oppfatning om at de fleste som velger dette, utelukkende gjør det i mangel på læreplass. For det første er disse medlemmer opptatt av at elevene skal ha størst mulig valgfrihet og mange muligheter for ulike løp på sin utdanning. For det andre er det viktig å huske på at mange av de som ønsker arbeid innenfor for eksempel helse eller teknologifag, må ta påbygging for å kunne gå videre. I Vg1 velger eleven helsefag fordi han interesserer seg for området og ønsker å bli noe innenfor det. Etter to år på skole finner vedkommende ut at han ønsker å bli sykepleier. Da må eleven ta påbygging for å få generell studiekompetanse for å komme inn på videre studier. Disse medlemmer mener vi ikke må fjerne denne muligheten for elever

til å velge en praktisk tilnærming til faget de to første årene, for så å erverve seg studiekompetanse for å komme inn på høyere utdanning innenfor samme område.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at mange elever på yrkesfaglige utdanningsprogram søker seg til Vg3-påbyggingsåret. Dette skyldes ofte at de ikke har fått et tilbud om læreplass. Svært mange av disse elevene har ikke de nødvendige forkunnskapene for å lykkes med et teoritungt skoleår. Derfor mener disse medlemmer at disse elevene ville hatt større utbytte av å fullføre fagutdanningen de begynte på i utgangspunktet. Disse medlemmer har merket seg at flere fylkeskommuner har kuttet eller har varslet at de vil kutte i antall plasser på Vg3-påbyggingsåret. Parallelt med at fylkeskommunene gjør dette, mener disse medlemmer sentrale utdanningsmyndigheter bør vurdere opptakskrav for Vg3-påbyggingsåret. Et slikt grep vil sikre at elevene har den nødvendige forkunnskapen for å mestre dette krevende året.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer forslag 5 i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med fylkeskommunene for å redusere antall studieplasser på Vg3-påbyggingsåret, vurdere opptakskrav og parallelt trappe opp innsatsen for å skaffe nok læreplasser.»

Når det gjelder forslag 6, deler komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti forslagsstillernes ønske om at det skal være læreplasser til alle. En stor del av frafallet fra videregående utdanning skjer mellom Vg2 og læretiden fordi eleven da ofte ikke får læreplass. Erstatningen med et ekstra år på skole som gis i dag er ikke en tilfredsstillende ordning for mange. Likevel mener disse medlemmer det er viktig at fylkeskommunene gis handlefrihet til å tilby dette, all den tid det ikke er nok læreplasser. Disse medlemmer finner det ikke tilstrekkelig å trappe opp innsatsen med å finne flere læreplasser og samtidig avvikle tilbudet. Disse medlemmer mener det viktige arbeidet med nok læreplasser bør igangsettes først og at man om – eventuelt når – dekningsgraden er tilfredsstillende, kan se på behovet for et slikt tilbud. Videre bør en da også ha i tankene at ikke alle vil ut i lære, men heller ta et ekstra år på skolen, samtidig som en bør se på prinsippet det kan virke som at forslagsstillerne legger til grunn, nemlig at absolutt alle har krav på læreplass. Disse medlemmer peker på at det kanskje ikke alltid er alle kandidatene som har et kunnskapsnivå som er godt nok til å komme ut i lære, og da hjelper det ikke med nok antall læreplasser.

Disse medlemmer mener derfor det er viktig å ha et tilbud til disse også.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil fremheve behovet for å gi elever som ikke får læreplass et godt alternativt tilbud, slik at de har gode forutsetninger for å avlegge fagprøven. Dette skal ikke gå på bekostning av arbeidet med å skaffe flere lærlingplasser. Et ettårig løp i skole til erstatning for to år i lære gir ikke elevene det nødvendige grunnlaget som trengs for å bestå fagprøven. Ordningen er også lite motiverende for elever som heller hadde ønsket seg to år i lære. Disse medlemmer mener dagens ettårige tilbud bør erstattes med et toårig løp hvor undervisning på skolen kombineres med utplassering i bedrift. Disse medlemmer kan ikke se at det er behov for en stortingsmelding før man kan iverksette et tiltak som vil være til det beste for berørte elever.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer forslag 6 i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen avvikle ordningen med Vg3 i skole som alternativ til læretid, og erstatte den med et toårig løp med kombinasjon skole og utplassering i bedrift for de som ikke får læreplass. Fylkeskommunene gis frihet til å utforme lokale alternativer til denne modellen.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er mulig å stimulere til mer effektiv formidling av læreplasser på tvers av fylkesgrenser. Det gir ikke mening at elever ikke får tilbud om læreplass i et fylke hvis det er mangel på lærlinger i et annet fylke. Disse medlemmer mener departementet bør stimulere til tettere samarbeid, og ikke la systemet stå i veien for gode løsninger for elevene.

På bakgrunn av dette fremmer disse medlemmer forslag 7 i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ for mer effektiv formidling av lærlingeplasser på tvers av fylkesgrenser.»

Disse medlemmer vil fremheve tekniske og allmenne fag (TAF) som et viktig tilbud til elever som ønsker å oppnå både fagbrev og generell studiekompetanse. Disse medlemmer har merket seg at statsråden over lengre tid har varslet at departementet vil se på hvilke fremtidige rammer som skal gjelde for dette undervisningsopplegget. Disse medlemmer mener det er nødvendig at en slik

avklaring foreligger snart slik at det ikke hersker tvil om TAFs berettigelse. Disse medlemmer mener også flere fylker bør oppfordres til å tilby TAF til sine elever.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer forslag 8 i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen stimulere til at elever i hele landet kan få tilbud om tekniske og allmenne fag (TAF).»

Disse medlemmer registrerer at statsråden i sitt svar til komiteen ikke ser ut til å ha oppfattet intensjonen med forslaget om opplæring i relevante verktøy som ble fremmet i representantforslaget. Når Arbeidstilsynet har innført et generelt forbud mot bruk av spikerpistol som følge av et uhell for en elev på yrkesfag i Rogaland, er dette uheldig fordi det betyr at byggfagelever dermed ikke får opplæring i bruk av et verktøy som i dag er helt vanlig innen byggenæringen. Disse medlemmer mener opplæringen i skolen må ta i bruk relevante verktøy slik at elevene er godt forberedt til læretiden. Noe annet blir å dytte en for stor del av opplæringsansvaret over på bedriftene som tar inn lærlinger.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer forslag 9 i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at elevene på yrkesfaglige program får opplæring i bruk av relevante verktøy.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre er kjent med at bedrifter på Haugalandet har tatt i bruk et nytt web-verktøy (OLKWEB) som har bidratt til en mer systematisk og tettere oppfølging av lærlingene. OLKWEB benyttes av alle opplæringskontor på Haugalandet og gjør det lettere for begge parter å kvalitetssikre læretiden. Både instruktør og lærling har tilgang til web-løsningen som sørger for løpende tilbakemelding, og som skal sikre at lærlingen gjennomgår alt han/hun skal under læretiden. Lærlinger som bruker OLKWEB gir uttrykk for at løsningen er nyttig og motiverende, og at den gir god oversikt over hvordan de ligger an med hensyn til emner og oppgaver som skal gjennomføres før fagprøven. Disse medlemmer mener mye taler for at et slikt web-verktøy også kan bidra til å forenkle arbeidet for lærebedriftene. Det bør derfor legges til rette for erfaringsutveksling mellom fylkene slik at flere kan vurdere og ta slike web-løsninger i bruk.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti, Venstre:

Forslag 1

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at erfarne fagfolk får mulighet til å skaffe seg pedagogisk tilleggskompetanse og utdanne seg til lærere i yrkesfag.»

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til mer ambisiøse måltall for offentlige virksomheters inntak av lærlinger og trappe opp tilskuddet til lærebedrifterne.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen legge til rette for tidligere fornyet eksamen i alle fag i videregående opplæring i hele landet.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen ta initiativ for mer effektiv formidling av lærlingeplasser på tvers av fylkesgrenser.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen stimulere til at elever i hele landet kan få tilbud om tekniske og allmenne fag (TAF).

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sørge for at elevene på yrkesfaglige program får opplæring i bruk av relevante verktøy.

Forslag fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen sørge for at forskriftsendringen om yrkesretting av fellesfagene på yrkesfaglige utdanningsprogram følges opp av skolene og skoleeierne slik at elevene får mer yrkesrelevant undervisning i fellesfagene.

Forslag fra Høyre og Venstre:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen gå i dialog med fylkeskommunene for å redusere antall studieplasser på Vg3-påbyggningsåret, vurdere opptakskrav og parallelt trappe opp innsatsen for å skaffe nok læreplasser.

Forslag fra Høyre:

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen avvikle ordningen med Vg3 i skole som alternativ til læretid, og erstatte den med et toårig løp med kombinasjon skole og utplassering i bedrift for de som ikke får læreplass. Fylkeskommunene gis frihet til å utforme lokale alternativer til denne modellen.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:3 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe og Elisabeth Røbekk Nørve om nye initiativ for å løfte yrkesfagene – vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 17. januar 2012

Marianne Aasen

leder

Anne Tingelstad Wøien

ordfører

